

DE LOMBOKSCHE KWESTIE.

(Overgedrukt uit *De Locomotief* van 21 Juni 1892.)

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. Boes heeft no 21
S. 1-3

June 1892

De Lomboksche kwestie.

Met gespannen verwachting ziet elk, die belang stelt in een krachtige en waardige houding der Regeering tegenover den radja van Lombok, de beslissing te gemoet of er al dan niet *eindelijk* zal worden doorgetast!

Ik zeg *eindelijk*, want naar mijn innige overtuiging heeft onze weifelende houding reeds kwaad genoeg gedaan en is deze den vorst van Lombok *meer* dan wenschelijk ten goede gekomen.

Of het waar is! daarvoor durf ik niet instaan, maar wel kan worden medegedeeld wat dáár voor Ampenan als feiten worden medegedeeld en het begrijpelijk maakt, dat de Regeering ten slotte een gedragslijn heeft vaarwel gezegd, zij het ook aarzelend, altijd zich vastklemmende aan de hoop dat de vorst zal toegeven en ten minste *l'honneur* aan onze zijde nog kan worden gered, zij het ook in schijn.

De vorst, zóó wordt dáár verteld, heeft te Sir gapore drie stoomschepen gekocht en onder de Balische vlag naar Lombok doen varen.

Daarmede wilde hij krijgsvolk van uit Karang Assem, gelegen op het eiland Bali en hem onderhoorig (*) naar Ampenan (Lombok) doen overvoeren om zich tegen de overwinnende Sassakkers te kunnen staande houden.

Verder wilde hij daarmede krijgsvolk doen aan wal zetten op de Noordkust, om zoodoende de Sassakkers in den rug te kunnen aanvallen.

Men weet hoe onze oorlogsschepen zulks ter reede Ampenan hebben belet, of beter gezegd *wilden* beletten.

Toen een sterke wacht het schip kwam bezetten om een ontscheping te

(*) Karangasem schook het Gouvernement aan den Radja van Lombok, als belooning voor de ons verleende hulp bij de laatste groote expeditie tegen Boelaleng.

beletten, waren de *mennekes* reeds over boord gesprongen om zwemmende den Lombokwal te bereiken!

Van die drie stoombooten liggen thans twee ter reede Ampenan werkeloos, door een sterke wacht van onze oorlogsschepen bewaakt!

Maar nu het meest gewichtige, wat daar vóór Ampenan als een feit wordt medegedeeld, en verklaart, hoe de Regeering, zij het dan ook aarzelend, steeds hopende, dat de vorst ten slotte ons bespaart krachtig te moeten optreden, er toe is gekomen aan een expeditie te denken.

De vorst van Lombok zou namelijk den broeder van den door hem ter dood gebrachten Arabier Said Abdoelah naar Singapore hebben afgevaardigd om den Gouverneur der Straits de souvereiniteit van Lombok en Karang Assem aan te bieden!

Deze wees het aanbod van de hand en zal wel den Gouverneur-Generaal er van kennis hebben gegeven.

Wie geen *vreemdeling* is in onze politiek tegen over inlandsche vorsten, en weet hoe steeds wordt geschipperd, en alles op de toekomst wordt geschoven, gevoelt dat zoo iets *moet* gebeurd zijn om ons wakker te schudden.

Intusschen wordt den vorst van Lombok alle gelegenheid gegeven zich te wapenen en zijn kracht te putten uit Karang Assem door met *Balineezen* (Hindoos) zijn macht te versterken.

Hadden de Sassakkers het afgelegd, onze positie tegen den vorst van Lombok zou vrij wat slimmer zijn geworden!

Waren wij *verplicht* geworden hem aan te vallen en er een expeditie heen te zenden, wij zouden vrij wat meer moeilijkheden te overwinnen gehad hebben, dan als wij dadelijk hadden doorgetast. Nu heeft het geluk ons gediend, nu de Sassakkers hun vorst nog weerstand kunnen bieden.

't Is bekend dat de vorst van Lombok ons geen genoegdoening wil geven, en volgens de laatste berichten werd den 12 jl. door den ter reede Ampenan

later
op
brecht
was
berobaya

de
aanval
wacht
wacht

over
12
June
1892

Col. Brous heeft n. 21
Jan 2

DE LOMBOKSCHE KWESTIE

(Overgedrukt uit de Tijdschrift van 21 Juni 1892)

DRUKKERIJ VAN DE ALPHEN

vertoevenden resident Dannenborgh een telegram ter verdere overseining naar Boeieleng gezonden, waarbij den Gouverneur-Generaal mededeeling wordt gedaan van des vorsten voortdurende weigering om aan onze eischen te voldoen.

Deze eischen zouden o. a. zijn, dat te Ampenan een ambtenaar van het binnenlandsch bestuur zal worden geplaatst, hoogst waarschijnlijk een ass.-resident, en de vorst buiten diens medewerking niets zal mogen doen in al wat bepaald zal worden.

De weigering van den vorst om aan onze eischen te voldoen is zeer verklaarbaar, afgescheiden dat die eisch hem geheel zou maken tot een dienaar van het Gouvernement.

Hij toch weet bij ondervinding, dat het Gouvernement wel meer heeft bedreigd maar tegenover hem het daarbij heeft gelaten, niettegenstaande het allen schijn had dat er slagen zouden vallen!

Zoo b. v. weigerde deze vorst, den bij zijn troonsverheffing bij tractaat voorgescheven eed af te leggen, trots alle hem gedane vertoogen en bedreigingen van de zijde van het Gouvernement.

Ten slotte werd besloten hem tot de orde te brengen. Een Regeerings-commissaris (de resident van Kedoe, Bloemen Waanders, eertijds assist.-resident van Boeliling-Bali) was reeds aangewezen om met een paar oorlogsschepen naar Ampenan te gaan en den vorst een ultimatum te stellen, en zoo hij zich niet wilde onderwerpen hem dan te tuchtigen.

Maar zie! ons échec te Atjeh van 1873 kwam, en van het plan werd afgezien! en de vorst van Lombok zegevierde in zijn verzet!

Zijn toenmalige raadsman en rijksbestierder Abdoelah heeft hem thans op de hoogte gehouden van al ons ghaspel in Atjeh en op de meest minachtende wijze over ons gesproken.

De politiek van onthouding, gevoed

door de vrees van in moeilijkheid te kunnen komen, ook tegenover den vorst van Lombok in praktijk gebracht, heeft den vorst niet weinig gestijfd in zijn vertrouwen dat Abdoelah het bij het rechte eind had!

Volgens het tractaat zijn de vorsten van Lombok verplicht, om de drie jaren een gezantschap aan den Gouverneur-Generaal af te vaardigen, maar er verlieten wel 5 jaar voor hij daaraan voldeed! En als hij er een zond, dan gaf de keuze zijner gezanten maar al te dikwerf blijk, dat hij het tegenover den Gouverneur-Generaal zoo nauw niet nam!

In 1887 achtte de regeering het noodig, eenige oorlogsschepen naar Ampenan te zenden, om klem te zetten bij hetgeen de Regeering van den vorst van Lombok vermeende te mogen eischen.

Bij dat escader waren de resident van Bali en Lombok Van Zutphen, en de resident ter zee Te Mechelen.

Hetgeen deze verlangde in zake dat in Karangassem geen opium meer zou mogen worden bereid en uitgevoerd, werd spoedig door den vorst van Lombok toegestaan.

Na het vertrek van laatstgenoemden hoofdambtenaar trad de resident van Bali en Lombok op den voorgrond, en was het aan hem opgedragen, den vorst tot rede te brengen!

Van dat oogenblik af werd de vorst minder handelbaar. Hij, of liever Abdoelah, wist met wien zij te doen hadden: met den *goeden*, braven Van Zutphen, zoo zwak en niets beduidend als zij maar mochten wenschen! Zij hadden hem reeds een paar jaar als resident van Bali en Lombok kunnen waarnemen!

Wij hebben daar met ons eskader van oorlogsschepen een allertreurigst figuur gemaakt.

De resident werd hoe langer hoe meer verlegen met zich zelf en de zaak, hem op de schouders gelegd.

Daar werd bij die maritieme demonstratie nog al de draak gestoken over des residents houding en persoonlijkheid!

Zoo wordt verteld, dat men den

hem toegevoegden ambtenaar dringend verzocht zijn resident toch aan te raden zijn lorgnet op te zetten, wanneer hij met de Lombokkers conferentiën had, als wanneer hij daardoor een meer barsch uiterlijk had! enz., enz.

Waar of niet! zulke verbalen teekenen onze houding te Ampenan in die dagen!

De maritieme demonstratie liep met een sisser af, maar wij lieten van ons reeds verwaterd prestige in de oogen van Lomboks vorst weer vrij wat zitten!

En nu weder dezelfde vertooning, maar Goddank! met een geheel anderen resident als vertegenwoordiger van den Gouverneur-Generaal dan in 1887.

Dat de vorst van Lombok echter niet gelooft aan een flink optreden is hem niet kwalijk te nemen. Ons weifelen versterkt hem in zijn geloof, dat de Nederlandsche Leeuw zijn tanden heeft verloren. Met onderhandelen gaan wij voort, terwijl hij dag in dag uit, zij het dan ook niet met stoombooten dan toch met prauwen, zich versterkt met Karang-Asemers van Bali.

Wie denkt niet met weemoed terug aan de dagen van weleer, toen de Compagnie wist wat zij doen moest als het er op aan kwam haar gezag te handhaven! Hij sla naar eens op de Jongh's Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië! en leze en geniete van de kracl'suiting in die vervlogen dagen!

De Gouverneur van Java's Oostkust schreef tijdens den oorlog met Blambangan (Banjoewangi) aan den vorst van Mengoei, dat zij goede vrienden zouden blijven als hij maar deed wat hij wenschte.

»Gij zult niemand van den Blambangan wal in uw rijk opnemen, noch niemand van den Java wal, die niet voorzien is van een door de Compagnie afgegeven pas.

»Overtreedt gij dit verbod, dan zal ik u eens komen tuchtigen.»

Ende binnen een maand zond de vorst van Mengoei een hoog gezantschap aan dien kortbondigen Gouver-

neur, om hem de betuiging overtebrengen, dat hij zijn wensch zou opvolgen en zeer veel prijs stelde op de vriendschap met de Compagnie!

Helaas! die dagen zijn voorbij! Ultimatums, kort en bondig als de Romein stelde aan Hannibal, terwijl hij de slippen van zijn opperkleed in de hand hield: »Hierin berust Oorlog en Vrede, wat wilt gij?» zij behooren niet meer te huis in deze dagen van stoom en electriciteit. Integendeel! Waar snel optreden zaak is, daar de tegenstander van elke vertraging partij kan trekken, wordt het woord gelaten aan de pen en moeten ministers worden gehoord.

Overall gezagsverlamming.

En daarom is het des te meer te betreuren dat de pers een reeds door haar ongelukkige positie tot weifeling geneigde Regeering nog meer daarin stijft, bijaldien ook zij zwaartillend is in plaats van te wijzen op wat door gealarm wordt bedorven.

Lombok met Atjeh en Flores te vergelijken is eenvoudig onzin! Daar hadden wij te kampen met inheemsche bevolkingen, onmogelijke terreinen, allerlei moeilijkheden, het gemis aan wegen enz.

In Lombok hebben wij de geheele inheemsche bevolking als bondgenoot; ieder handelaar ziet reikhalzend naar ons uit, omdat hij onder den vorst aan allerlei vexatiën blootstaat. Hij is geen oogenblik zeker van zijn leven en zijn bezittingen als hij zich 's vorsten ongenade op den hals haalt, dan wel die van zijn machtige omgeving.

En daarbij komt nog dat de vorst van Lombok reeds terug is gedrongen tot zijn poeri (kraton) en onmiddellijke omgeving. Tegen de Sassakkers, die ons met open armen zullen ontvangen en als hun soeverein zullen erkennen, kan hij het reeds niet meer uithouden. En wat dan nog als wij zijn kraton beschietsen en een landing doen met een paar bataillons!

Mataram, 's vorsten verblijf, ligt onder het bereik van het geschut van

onze ter reede van Ampenan liggende oorlogsschepen.

In het werk over Bali van Dr. Jacobz staat te lezen hoe eenige officieren van Z. M. oorlogsschip, *Ardjoeno* meen ik, logeerende in de poeri, spelender wijze vuurpijlen oplieten om aan boord van de *Ardjoeno* de gelegenheid te geven, dat punt op de kaart vast te leggen.

Trouwens van uit de masten onzer oorlogsschepen is de kraton van Mataram te zien.

Daar is maar één weg op te gaan om ons zoo geknakt prestige in den Oost-archipel te releveeren, en dat is: het Voorwaarts uittespreken en de expeditie te doen doorgaan, en Lombok te voegen als een parel bij de eilanden, die onder ons *direct* gezag staan.

Wij zullen daarmede een weldaad bewijzen aan de thans gruwelijk onderdrukte bevolking en de beschaving dienen!

Wij zullen te doen hebben met een bevolking, die onder ons mild bestuur zich zal en moet gelukkig voelen.

De vorst van Lombok retireere zich naar Karang Assen en de resident van Bali en Lombok worde van Boeliling naar Ampenan overgeplaatst.

Alle berichtgevers zijn het er over eens dat Lombok is een rijk en vruchtbaar land bij uitnemendheid, ja zelfs wordt beweerd dat het rijk is aan

delfstoffen! — Wat Flores ons onthield, kan wellicht Lombok ons geven.

Beweerd wordt, dat een onzer voorwaarden is, dat den vorst een ambtenaar wordt ter zijde gezet, naar wiens raad en wenschen hij zich zal hebben te gedragen.

Gesteld eens dat hij zulks aanneemt, zijn dan daarmede de bezwaren uit den weg geruimd? Hoe te handelen met de opgestane Sassakkers? Zullen wij ze tot rede moeten brengen als ze weigeren zich weder te onderwerpen aan den vorst van Lombok, wiens wraak zij zullen te duchten hebben?

Maar laat ik daarover niet verder uitweiden.

Een troost moet het ons zijn, dat de wakkere resident van Lombok en Bali dáár is om de regeering voor te lichten.

Moge zij luisteren naar hen, die met oordeel en kennis van zaken spreken.

En de resident Dannenborgh en de Bali-specialiteit Lieftinck, thans Inspecteur van de Landrente, zijn het eens, dat een krachtig optreden met alle kans van totaal succes plicht is en van politiek beleid zou getuigen.

En met hen zijn het allen eens, die de Lomboksche toestanden kennen!

Ons wachtwoord zij dus:

VOORWAARTS!

Mataram

Opheffing

nick films